

HLAS

ZPRAVODAJ KDS - ROČNÍK 1 -
ČERVENEC - ČÍSLO 7 - CENA 1 Kčs

JAN HUS strana 2

ZMANIPULOVANÉ VOLBY strana 3

REALISMUS PROTI ROZVODŮM strana 4

**NOVÉ TVÁŘE
VE VÝCHODNÍ EVROPĚ** strana 5

**NEZAMĚŇUJTE
JABLKA S HRUŠKAMI** strana 7

Před městskými hradbami Kostnice se tísní a převaluje početný dav lidí. Poblehlý odsouzenec s papírovou, postavami čertů pomalovanou čepicí a jeho průvod se musejí každou chvíli zastavit, než opět vojáci městského fojta vytlačí dav stranou. Těchto chvil odsouzenec využívá, aby okolostojícím vždy opakoval, že neučil bludům. Na místě poprav y muž pokleká a modlí se: "Pane Ježíši Kriste, tuto krutou a potupnou smrt chci trpělivě a pokorně podstoupit za tvé evangelium a hlásání tvého slova."

NAD jednotlivými netrpělivými výkřiky z davu a projevy zloby proti odsouzenici, převládá rozpačité ticho. Vždyt většina z přítomných se dostavila, aby viděla na vlastní oči muže, který přijel až z dalekého Českého království, odpovídat se koncilu z obvinění, že učí bludy. Na vlastní oči pak každý vidí, kterak se odsouzený bez bázně dává připoutat k sloupu a kolem něj je až po samou bradu narovnána hranice dříví, promíchaného se slámou. Ještě v tuto chvíli přichází posel císaře Zikmunda, maršál Pappenheim a vyzývá muže u sloupu, aby odvoláním zachránil duši i tělo. Ten odmítá, kat přikládá pochodně a hranice vzplane. Odsouzenec umírá během necelé minuty, dříve, než jeho tělo pocítí žár plamenů. Zadusí se kouřem. Hranice však hoří několik hodin, vychladlý popel pak je vhozen do Rýna.

Je 6. července roku 1415. Mistr Jan byl pro naši zemi posledním velkým mužem gotiky a prvním velkým mužem renezan ce. Přesto o něm víme tak málo, že nejen jeho učení, ale také čistě životopisné údaje jsou předmětem stálých sporů. Není však pochyb o tom, že současníci, přátelé Mistra Jana, zvláště ti, s nimiž často hovořil, tyto údaje znali a z jejich svědectví lze přeci jen aspoň částečně vycházet. Mistr Jan Hus se tedy s pravděpodobností narodil roku 1371. Nikoliv však v Husinci u Prachatic, jak se mnozí domnívají, vždyt se tam dodnes ukazuje jeho rodný domek, ale v Husinci u Klecan. Tedy na levém břehu Vltavy poblíž Prahy. Uvádí to Eneáš Sylvius, který osobně znal mnohé přátele a společníky Mistra Jana, o něž se živě zajímal. Jeho rodiště označuje jako "villa Hus", tedy vesnici. Jihočeský Husinec byl však tou dobou městečkem s tržním právem a kronikář by musel napsat "oppidum".

Opat Nibling z Ebrachu, který se s Mistrem Janem osobně sešel, píše, že se

narodil "ex villa Bohemiae prope Pragam, quae dicitur Hus". Tedy v české vsi poblíž Prahy jménem Husinec. A protože tento opat z Ebrachu poskytoval asyl čtyřem mnichům z Čech, byl při psaní své kroniky zpraven i našimi domácími svědky.

Velká autorita v českých dějinách, Augustin Sedláček, jednou v důvěrném rozhovoru pravil: "My, čeští historikové, dobře víme, že Jan Hus pocházel ze zchudlé zemanské rodiny a to z Husince poblíž Prahy, ale nemůžeme s tím na veřejnost, protože by nás za to národ utloukl..."

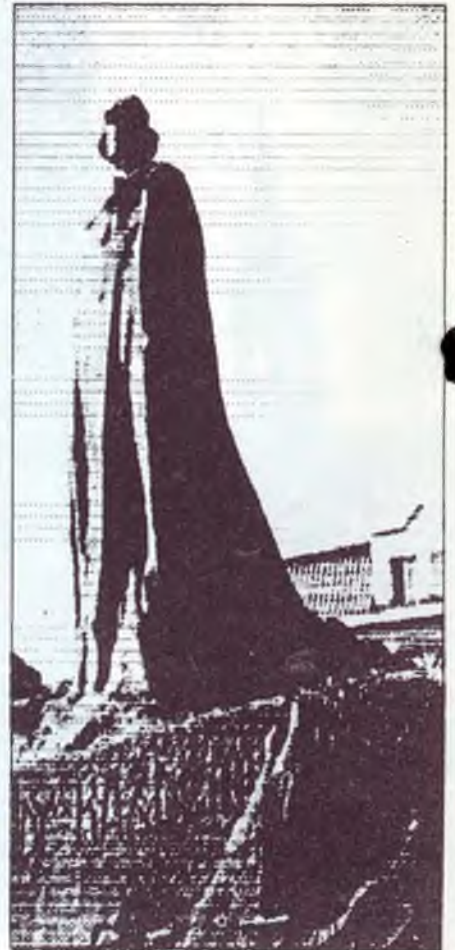
Mistr Jan Hus zcela jistě studoval v Praze. Jak bylo v té době zcela běžné, ovládal němčinu jako češtinu a na středoevropské poměry velmi dobře i latinu. Značnou popularitu nezískal pouze jako kazatel, ale hlavně jako přítel studentů Karlovy univerzity, s nimiž uměl jednat a jichž se uměl dle potřeby i zastat. Jako člověk se ovšem dopouštěl také omylů a největším z nich bylo prosazení Kutnohorského dekretu, kterým univerzita ztratila mezinárodní význam.

Co však vlastně Mistr Jan skutečně učil a proč se okolo jeho osoby rozpoutaly spory tak veliké, že přerostly v dlouhodobé husitské bouře a národní tragedii s dalekosáhlými důsledky? Večer, 21. dubna 1990 prohlásil papež Jan Pavel II., že Mistr Jan Hus byl člověkem bezúhonným. Z Vatikánu, kde je bezesporu nejlepší archiv na světě, se stále častěji ozývají hlasy, že v případě Mistra Jana šlo o justiční vraždu. Komu však překážel tento kněz, který až do posledního okamžiku nepřestal ve svém vědomí a svědomí patřit katolické církvi, který věrně vykonával své povinnosti, modlil se breviář a vynikal úctou k Panně Marii? K takovému odsouzení přeci nemohlo stačit to, co nás učili nohsledi Zdeňka Nejedlého, že totiž Mistr Jan Hus tepal zlořády v církvi - a rovnou s

obdivuhodnou fantasií popisovali, oč vlastně šlo. Takto zkažení kněží a řeholníci by totiž nebyli schopni umírat za svou víru po stovkách a tisících, zvláště když k záchraně života stačilo před "Božími bojovníky" vyslovit Viklefovo jméno. Ano - Viklefovo a nikoliv Husovo. I to je dosti pozoruhodné!

Byl tedy Mistr Jan prvním socialistou a bojoval proti chudobě prostého lidu? Ale to snad ne, stále ještě byla doba zlatého rozkvětu Českého království, do jakého je přivedl Karel IV. a jeho ustavičně opilý syn Václav, přes značnou snahu, nedokázal zmařit to, co jeho otec vybudoval. Prostě žádná bída nebyla. Jistěže byli i chudí lidé, ti jsou vždy a všude, ale kdo si zjednodušuje pohled na Mistra Jana tvrzením tohoto druhu, dělá z něj nevědomky fantasu, bojujícího proti větrným mlýnům.

Tvrdilo se nám, že Mistr Jan bojoval proti církvi, ale vždyt byl jejím

bezáhoným členem, dokonce ne málo významným a měl zájem o její zvelebení. Prý neuznával koncil - ale to by se pak přeci před něj nedostavil.

Kde je vlastně pravda v "causa Hus"? Je možno ještě zjistit, co se tehdy vlastně stalo doopravdy? Jakým zájmem posloužila justiční vražda pražského kněze? Toto jsou ovšem otázky pro objektivní historiky a pro jejich dlouhodobé a pracné bádání ve všech archívech, jež by k tomu mohly něco nového prozradit.

Hranice u Rýna dohořela a zpráva o Janově smrti byla pro český národ stejným šokem, jako nečekaný úpád "internacionalistů" na naše území 21.8.68. Pozdější husitské bouře byly krom jiného dozvukem tohoto šoku. Hořely však kláštery a jejich neocenitelné archívy, mnohé materiály o Mistru Janovi pak mohly být účelovými padělkami, vždyť i s dokumenty se dá nakládat z hlediska dlouhodobého cíle v neprospěch či prospěch úmyslu. Značnou roli také hraje tradice a v našem národě se o Mistru Janovi tak dlouho říkaly různé věci, až se pro mnohé staly nezvratnou skutečností. To ovšem postihuje všechny historické osobnosti a na jejich velikosti to zpravidla nic neubere ani nepřidá. Není proto nutné tvrdit o Mistru Janovi, že krom jiného upravil český pravopis do současné podoby, jak je mnohdy slyšet. Nelze si již představovat podobu Mistra Jana tak, jak ji známe z četných vyobrazení. Jako katolický kněz nemohl nosit vousy a dle svědectví současníků opravdu nebyl štíhlý a vysoké postavy. Vždyť na tom ani nesejde. Mistr Jan Hus nevstoupil do českých i světových řádů výhradně asketickým vzezřením.

Dne 6. června slavíme 575 výročí upálení Mistra Jana. Jeho mučednická smrt způsobila v naší společnosti již nejednu neshodu mezi lidmi a nyní je na čase, abychom k sobě navzájem našli cestu. To se nám nejlépe podaří tím, že nekatolíci přestanou vyčítat katolíkům, že "oni" upálili Mistra Jana a katolíci naopak nekatolíkům ony tisíce mučedníků z husitských dob. Neudělali jsme to či ono my, ale naši předkové a ještě za historicky dodnes nejasných okolností, za jiného cítní a chápání, za jiných okolností. Je pouze v naší moci, neopakovat historické chyby - a nejlépe se nám to podaří vzájemným pochopením a úctou k postojům, názorům a cítní druhých.

Jan Cigánek

Zmanipulované volby

Před několika lety kázal pan farář v jenom malém městě při ranní mši pěti starým ženským o tom, že by nám věřící ve svobodném světě mohli závidět, protože je nám dovoleno přenést na svých chatrných ramenou církev do lepších časů. Tehdy nám možná opravdu bylo co závidět. Ted už asi ne.

O těch kněžích, nesoucích den ze dne náklad šikanování, nezájmu a často osamělosti, ani o hrstce těch, kteří nepřestali chodit do kostela a žili mezi vlastními sousedy jako podivní a tmáři, nebylo slyšet. V posledních letech se situace trochu změnila. Zahraniční rozhlas přinášel zprávy o těch, kteří byli za své náboženské přesvědčení vězněni, lidé četli prohlášení kardinála Tomáška, ve kterém se stavěl za věc svobody, a to nejen svobody náboženské, a církev získávala důvěru a úctu, jakou v našich zemích už dávno neměla.

Ted se situace změnila znovu a bojím se, že jsme pro to v krátké době udělali, co jsme mohli. Bylo o nás příliš často slyšet, a zdaleka ne jen o těch, kdo si to za svou dlouholetou tichou práci nebo statečnost zasloužili. Volby pro křesťanské strany nedopadly dobře a my na to často reagujeme tím nejhorsším možným způsobem, uraženým postojem těch, kterým se děje křivda. Ale co vlastně chceme? O co nám jde? O počet hlasů? Některá předvolební prohlášení vyznívala tak, jako by křesťan, který nedá hlas KDU, zrazoval své přesvědčení. Ale i věřící člověk má přece právo, a dokonce povinnost, volit politickou stranu podle vlastní úvahy. Jde nám především o co největší počet míst ve státní správě? Nebo přece jen o něco jiného?

Jak to tedy s námi je? Věříme, že se nám kdysi podařilo zahlédnout poklad skrytý v poli, a doufáme, že si ho všimnou i ostatní. To se ovšem neuskutečňuje tím, že by křesťané získávali vysoké funkce nebo že bychom vytvořili silnou stranu. Tím nemyslím, že by se křesťané neměli podílet na veřejném životě, ale že by měl každý pracovat jako občan a svou příslušnost k církvi zvlášť nezduřazňovat. Každý může zklamati, a stane-li se to, odpovídá prostě svou osobou. Přímo klasickým příkladem, jak lze zdiskreditovat pojem křesťanství, je otřesná věta, kterou snad kdosi pronesl a která byla zveřejněna v novinách, že totiž jedině ministr vnitra křesťan zajistí, aby na MV nedocházelo k čachrům. Takový výrok je zřejmě nescmyslný a nepravdivý, protože

křesťan neví o nic lépe než kdokoliv jiný, že se na svém místě osvědčí.

Tudy cesta nevede. Můžeme jeden druhého oslovit jen tím, co je nám všem společné, jako je třeba vědomí, že to, čeho jsme dosáhli bez krve a násilí, jsme si vlastně nezasloužili. Stačí, když se každý z nás podívá na míru své vlastní statečnosti, abychom věděli, že to, z čeho se radujeme (a neměli bychom se přestat radovat), jsme dostali s pomocí, která nebyla z nás. Dar je mnohem větší než zásluha věřících i nevěřících. Všichni to cítíme a poznaná pravda je dobrý společný základ.

Není jím touha po moci. Většina z nás to ví, jenže slyšet je ty druhé, a je trochu komické a trochu smutné, jak se nám podařilo za krátkou dobu šesti měsíců dosáhnout toho, že se v novinách objevuje prvorepublikánský tón tažení proti klerikalismu. Vzhledem k našemu počtu není pravděpodobné, že by se v téhle zemi církev zmocnila vlády, a taky to nemá ve stanovách, jak by měl vědět každý, kdo četl Nový zákon. Naproti tomu je možné, že se věřící křesťan osvědčí ve vysoké funkci, ale bylo by asi lepší, kdyby se veřejnost o jeho přesvědčení dovídala spíš mimochodem a raději ve chvíli, kdy bude jasné, že své křesťanství, i když neproklamované, neodkládá ani v úřadě.

V téhle pro nás trochu smutné době (i když se nezapomínám radovat) mě potěšilo vlídné slovo na adresu zlých a ušmudlaných křesťanů. Neobjevilo se v novinách, ale doneslo se mi z jedné stavby, kde procuje početná skupina Romů. Jeden z nich se vyjádřil o nadřazeném inženýrovi takto: "Dá se mu věřit. Tomu je všechno jedno, cikán, necikán. On je to totiž tenhle křesťan." Kdyby tak chtěl tnhle pan inženýr v příštích volbách kandidovat. Ale on to asi neudělá.

Takže ty letošní pro nás dopadly špatně. Ozývají se hlasy, že nepřiznivý výsledek byl zapříčiněn předvolebními triky, a v nepřehledném terénu, který jsme zdědili po totalitní moci, bude asi těžké poznat, jak to opravdu bylo. Všude se vyskytují lidé, kterým není proti mysli takové nepřehlednosti využívat. Ze strany věřících jsem ale slyšela názor, který stojí za uvážení: - Naše prohra byla určitě zmanipulovaná, a to nejen z vysokých míst, ale dokonce z těch úplně nejvyšších. Abychom si uvědomili, čím jsme si ji vysloužili, a podumali o tom, oč nám opravdu jde. -

Hana Bořková

Realismus proti rozvodům

Většina lidí již něco zaslechla o Českém svazu mužů. To je ale asi tak všechno. Někdo při tom zakroutil hlavou nad novou recesí, jiný se usklíbil při vzpomínce na zdiskreditovaný svaz žen. Jedná se přitom o vážnou a prospěšnou věc.

Svaz začal vznikat již před loňskými změnami; právě 16.11.89 požádal o registraci. Nyní, 2. června, se konal v Praze jeho ustavující sjezd. Je jen škoda, že má doposud poměrně slabou členskou základnu. Je to snad první hnutí u nás, jehož program by mohl vést ke skutečnému zlepšení katastrofální situace našich manželství a rodin. Zabývá se různými specifickými problémy mužů i jejich vztahem k ženám a dětem. Hlavní zájem se soustřeďuje na zrovnoprávnění mužů při rozvodových a s nimi souvisejících soudních řízeních.

Snahou bude prosazování změny zákonů a také odhalování množství nespravedlivých praktik feminizovaného soudnictví i absurdního přístupu státních orgánů k rodinám. Dá se říci, že zde byla nalezena stopa vedoucí k rozluštění záhady, proč krize rodin dál a dál pokračuje, když se stále mluví o nutnosti nápravy. Po léta halasně vedené oficiální řeči o snaze našeho státu mít dobré rodiny jsou jen zástěrkou, pod níž jsou rozbíjena manželství a děti odtrhávány od svých otců. V některých oblastech včetně Prahy se již rozvádí přes polovinu manželství. Téměř dvě třetiny návrhů na rozvod podávají ženy, přičemž právě ony jsou při řízeních jednoznačně zvýhodňovány. V 95% případů dostávají do výchovy děti, i když mají prokazatelně horší výchovné předpoklady než otcové. Ziskávají pak i větší díl majetku a k tomu výživné. Muž bývá nucen vystěhovat se z bytu a mnohdy se marně domáhá aspoň občasného styku se svým dítětem. Z jeho rodičovství mu zůstává jediné právo - platit alimenty. Jedna myšlenka ze sjezdu: V této republice se mohu stýkat s patnácti miliony lidí; jen s jedním z nich nemohu, a to je moje dítě.

Nesouhlasí-li zásadně jeden z manželů s rozvodem a snaží-li se manželství zachránit (obvykle muž), je s ním jednано jako s nebezpečným živlem a obvykle pak bývá ještě více znevýhodněn. Podobně bývá nahlíženo na otce, který bojuje o své děti.

Není tedy divu, že tolik žen těchto "pokrokových vymožeností" využívá,

často i několikrát. Mohou na rozvodu klidně vydělat a přijdou jen o to, čeho se stejně chtějí zbavit - o svého muže. Co také s ním, když děti už mají. Stejně tak se samozřejmě vychází vstříc i mužům, kteří se chtějí zbavit své rodiny. Je potřeba zamyslet se i nad tím, jakých asi mravních kvalit jsou sami soudci (většinou soudkyně), kteří si na tomto založili své živobytí. Oni se přece také chtějí realizovat v "důležitém a zodpovědném povolání" a mít slušný plat. Zdalipak právě oni mají asi zájem na snížení rozvodovosti?

Vidíme tedy, že nejen nezodpovědní manželé potřebují soudy, ale i naopak.

Přitom děti potřebují otce. Je to otec, kdo dává dítěti životní orientaci, národní hrdost, historickou kontinuitu (patriotismus) a učí odvaze. Děti vychovávané jen ženami jsou proto snadno manipulovatelné, neschopné samostatného myšlení. A to, že naše státní moc nechce (nebo alespoň nechtěla)?

Svaz mužů překonává dodnes omílanou polopravdu o tom, že rozvody škodí dětem. V jeho pojetí škodí právě tak mužům i ženám. Konečně je tu někdo, kdo by svou činností mohl fakticky ztížit rozvodovou praxi. Bez toho

není náprava možná. Měh bychom si totiž konečně přestat zahrávat s naivní iluzí, že se lidé jednoho dne přestanou rozvádět, přestože k tomu budou mít možnost. Zkušenosti po tolika desetiletích legalizace rozvodů už by nám měly stačit. Ukazují jasně, že rozvodů je čím víc, čím snáze se jich dosáhne. Stále se analyzují nejrůznější příčiny rozvatů rodin, a to tak přísně "vědecky", že pro stromy nevidíme les. Že hlavní příčinou rozvodů je právě jejich možnost, to je stále ještě tabu.

Další velká naděje spočívá v tom, že se tu konečně o rodinnou problematiku začali zajímat muži. Vždyt dnešní krize rodin je vlastně krizí mužství a otcovství. Ženy se v naprosté většině o své rodiny zajímají a starají, což se o velké části mužů rozhodně říci nedá. (Dávají-li bezprostřední podnět k rozvodům ženy, je to paradoxně právě proto, že chtějí rodině pomoci. Nikdo jim neřekl, že jdou opačným směrem. Schopnost orientace mají mít právě muži, a ti selhali.) A přece právě mužům svěřil Stvořitel vedení rodin i celé společnosti. Jsou to tedy oni, kdo jsou povoláni k jejich nápravě, samozřejmě s pomocí žen. Zájem žen o nápravu v této oblasti spočívá na jejich přirozeném sklonu, a ten sám nestačí. Muži by naproti tomu museli k této snaze sami sebe donutit na základě rozumového pochopení, v čemž by teprve bylo potřebné poznání cílů a prostředků i potřebná mravní síla.

Členskou základnu Svazu mužů tvoří zatím většinou ti, kteří sami prožili peklem rozvodů a poznali diskriminaci na vlastní kůži. Bylo by žádoucí doplnit jejich řady i lidmi "nepoznamenanými", kteří nezávisle chápou problém, nenechají se uspat řečmi o "výchově k rodičovství" a jsou odhodláni svévoli postavit hráz. Svaz mužů je na dobré cestě, potřeboval by však své pojetí prohloubit. Pochopit, že problém není jen právní, že má také mravní a duchovní rozměry. Že nestačí bojovat za svá práva, ale také o svého ducha - začít u sebe. Jsme to opět my křesťané, kdo by zde mohli nejlépe pomoci v tom nejpodstatnějším: Ve snaze opět nalézt ztracenou mužskou a otcovskou identitu.

Svaz mužů přijímá i ženy do klubů. Zájemci o členství nebo o spolupráci mohou napsat na adresu: Český svaz mužů, poštovní příhrádka 100, 140 00 Praha 4

(VK)

NOVÉ TVÁŘE NAMÍŠTO STARÝCH VE VÝCHODNÍ EVROPE

Starí komunističtí vládcí vypadali i jinak než ti, kdo je vystřídali. Timothy Carton Ash o nových vládcích na příkladu Václava Havla.

Orwell kdysi napsal, že v padesáti letech má každý tvář, jakou si zaslouží. Vzpomněl jsem si na tuto poznámku, když jsem někdy porovnával rysy dvou mužů v první polovině jejich padesátých let: zdřevěnělou tvář s velkými zuby Egona Krenze, po krátký čas vedoucího kdysi vládnoucí komunistické strany a živou tvář s úsměvnými rysy Václava Havla, spisovatele a prezidenta Československa, který přijede příští týden na oficiální návštěvu do Británie.

Profesionální politikové levice a pravice v současných západních demokraciích se všeobecně od sebe velmi neodlišují, protože jejich životní zkušenosti nejsou zpravidla velmi různé. Být v úřadě nebo mimo úřad znamená úřadovat spíše v jedné kanceláři než v druhé a nikoliv být ve vězení nebo v hradním paláci. V Praze, Varšavě či Budapešti je rozdíl mezi starou a novou vládnoucí elitou snadno viditelný, i když noví vládcové nahradili své opoziční džíny a svetry nezvyklými oblečky a kravatami.

Většina politiků - většina veřejných činitelů - budí při bližším setkání horší dojem, než když je vidíme z dálky. Ale i při snižených kriteriích byla poslední generace komunistických vůdců ve východní Evropě zvláště nevýrazná. První generace poválečných komunistických vůdců, i když byli často bez vzdělání a krutí, se mohla alespoň chlubit určitou zkušeností z protivenství, bojů a často i dlouhého věznění. Většina z nich mohla oprávněně nárokovat, že měla - alespoň na počátku své kariéry - odvahu prosazovat své názory. Naproti tomu druhá generace - a byly pouze dvě! - byla velkou většinou složena z kariéristů a oportunistů, mužů s tlustými tvářemi realizujícími nekonečné řeči ohrdinství a spravedlnosti a rovnosti, zatímco ve skutečnosti mysleli pouze na své dobré bydlo.

Z hlediska fyziognomie mně připadá na mysl srovnání s Royem Hat-

tersleyem. (Při tom mně ani na chvíli nenapadnou pochybnosti o tom, že p. Hattersley je něco jiného než státník s hlubokými vlastními názory, dokonalostí a odvahou - což prokázal svým statečným stanoviskem při obraně Salmana Rushdieho.) Maďar Karoly Csoz měl o něco víc rozumu než ostatní a o něco více příznivější vzhled, ale zcela určitě nezasloužil ani polovinu chvály, která mu byla zpočátku udělována mimo jiné i britskou vládou. Československý komunist Míloš Jakeš byl špatným vtipem. V Praze v těchto dnech vidíte zástupy lidí, kteří stojí před televizními přijímači ve výkladních skříních a hlasitě se smějí. Pozorují videozáznam Jakešova úderního projevu na uzavřeném zasedání strany, kde vysvětloval, proč měl zavřít Václava Havla. Jeho čeština je hrozná.

A pak to byl Egon Krenz, s nímž jsem mluvil minulý měsíc ve východním Berlíně. Přijal mě srdečně ve vile, kde dříve žil s dalšími vedoucími pracovníky země. Jeho bílé zuby jsou i ve skutečnosti tak rušivě velké jako na fotografiích. Vila je světlá a pohodlná s hezkým moderním nábytkem. Na jedné stěně visí velká olejomalba s devotní dedikací od jednoho umělce panu Krenzovi k jeho padesátým narozeninám v roce 1987. Obraz je kupodivu nazván „Oproti strachu.“

Pan Krenz má nyní dostatek času: mluvili jsme spolu téměř dvě hodiny. Řekl mně, že má starost, že mu nikdo nebude chtít dát práci. Po 30 letech, prohlásil, se pravděpodobně nebude moci vrátit ke svému původnímu povolání jako ... učitel. Nicméně sepisoval paměti svého krátkého období na čele. „Je to příjemné rozptýlení“, svědčil se. Předběžné výňatky z této práce uveřejňoval v Bild-Zeitung. Takže několik málo týdnů poté, co byl sesazen jako komunistický stranický vůdce se zaprodal pravicovému západoněmeckému plátku, který stojí za

vším, proti čemu údajně pracoval a bojoval po dobu 40 let.

„Cranny, jaké máš velké zuby!“ stálo na jednom plakátu při lidové demonstraci, která ho sesadila. Ale při bližším setkání to není žádný vlk: spíše beránek ve vlčím rouše. Nemanželský syn venkovanky z Pomoran vyrůstal v bídě. Co za těchto okolností pro něj znamenal socialismus? „Lepší život“, odpověděl bez váhání, i když rychle pokračoval s vysvětlováním, že chtěl lepší život pro každého. Když jsem se ho ptal na jeho následující kariéru, uvedl mimořádně suchý výčet svých postupných úřadů a titulů podobně, jak je to uváděno v životopisných přehledech Roberta Maxwella. Jediný skutečně lidský moment nastal, když popisoval radost své matky nad jeho nejhranějšími úspěchy. Jinak bylo nejvíce zajímavé právě to, jakou nezajímavou osobou je. Nyní, jako za dob jeho dětství, kdy se může dosyta najíst, figuruje jednoduše velmi vysoko v pořadí jeho mentálních priorit - bezpochyby Bild-Zeitung a západoněmecký nakladatel. Jeho mluvená němčina byla o něco lepší než Jakešova mluvená čeština. Jeho zuby byla jediná velká věc na jeho osobě. Malý muži, co nyní?

Banalitu Egona Krenze lze vysvětlit různými způsoby. Je možno říci, že je dobrým příkladem mechanismu negativního výběru (lidí, kteří stále kývají, do čela), který byl charakteristický pro komunistické systémy a přispěl k jejich pádu. (Avšak v tom případě, jak si vysvětlíte osobnost Gorbačova?). Nebo lze konstatovat, že to ukazuje sílu totalitárního systému, který může pokračovat fungovat i s tak málo kvalitními kolečky ve stroji. Ale o samotném jevu banality nelze pochybovat..

Proto první věc, kterou nutno zaznamenat, je, že noví vládcové východní a střední Evropy mají prostě daleko vyšší intelektuální, morální a lidské kvality než jejich předchůdci. To platí o katolickém intelektuálu Tadeuszovi Mazowieckém, předsedy rady ministrů (již nikoliv lidové) Polské republiky, kterého jsme viděli na oficiální návštěvě ve Velké Británii v uplynulém měsíci. Platí to o Lechovi Walesovi, kterého bychom rádi viděli spíše dříve než

později na čaji u královny ve funkci prezidenta republiky. (Nadějnými kandidáty v současnosti je jeden filozof a jeden dramatik.) Avšak jestliže Krenz může sloužit jako symbol starého řádu, Havel je klasickým příkladem nového.

Hned na začátku nutno konstatovat, že je intelektuálem prvního řádu. Z jeho her pravděpodobně rannější jako Zahradní slavnost či Vyrozumění přetrvávají na jevišti nejdéle. Ale co přetrvává podle mého soudu ještě déle, jsou jeho essaye, které pomalu zrály po celá léta. Je ve skutečnosti vynikajícím literárně-filozofickým analytikem zkušeností střední Evropy za komunistického režimu a jeho dílo by obstálo, i kdyby se nikdy nestal prominentním disidentem, natožpak prezidentem. Ale tím se stal, a druhým důvodem je jeho příkladný životopis, téměř dokonalý kontrast k životopisu Krenze. (Mají téměř shodný věk, Havel se narodil v říjnu 1936, Krenz v březnu 1937).

"Bojovník" může být příliš silné slovo pro někoho, kdo se tolikrát v životě usmíval, ačkoliv léta věznění a policejního šikanování by normálně člověka kvalifikovaly pro pojmenování uvedené na počátku tohoto odstavce. Původně mu byl boj vnucen, neboť jako syn milionáře byl zbaven možnosti vyššího vzdělání. Ve svých dvacátých a třicátých letech se ponejvíce věnoval divadlu, ačkoliv v literárním světě jeho obrana nezávislosti spisovatelů jej několikrát přivedla do konfliktu s úřady. Avšak od roku 1968 a nejspíše od jeho otevřeného dopisu prezidentu Husákovi v roce 1975 nevyhnutelně politika - či jak on to nazývá antipolitika - stanula na prvním místě v jeho životě, ačkoliv on sám neustále prohlašuje, že chce především psát jen hry. Nakonec je pohádkový osobní přechod z vězení na počátku roku 1989 na Pražský hrad koncem roku 1989, Československá revoluce, charakterizovaná Havlem jako "sametová" nebo "něžná" je - **prozatím - nejlepším příkladem pokojného přechodu kdekoliv od komunismu a on je jejím nepopíratelným symbolem.**

Nahoře na Hradě stále ještě uklízejí Husákův nábytek z prezidentských kanceláří. Jsou tam kvadratické hnědé lenošky nadlidské velikosti, mlčenliví svědci nekonverzace mezi totalitárními vládci. Naštěstí jsou tam i pokoje vybavené ještě z doby před druhou světovou válkou: Masarykův nábytek. Husákovy vybledlé podobizny byly již většinou odstraněny se stěn a nahrazeny obrazy s velkými nahými těly a modlitebním koberečkem od Dalay-

lámy. Na rozdíl od Krenze nemá Havel vůbec volný čas. Ale když pospíchal dolů dlouhými zadními chodbami na tiskovou konferenci, udělal na chvíli přestávku, aby mi ukázal místnost s velkými starými kovovými dveřmi. To byla hladomorna, tradiční vybavení hradů ve střední Evropě. Rekl: "Tu používáme k rozhovorům".

Dřívější aparát prezidentského úřadu pokračuje ve své práci v dolním patře. Avšak ve svém vyšším patře zavedl Havel "kolegium" čili radu svých poradců. Spisovatel, překladatel, ředitel divadla, samizdatový vydavatel a t.d. Havel říká, že profesionální politikové udělali hodně zmatků, proto dává zelenou amatérům. (I jeho sekretářka je amatérkou - samozřejmě herečka). Navíc, jak uvedl ve svém projevu v kongresu USA, je názor, že nastal čas, aby intelektuálové převzali více přímé politické odpovědnosti. Stále tvrdí, že "nemohou věčně se vyhýbat odpovědnosti za svět a skrývat svou nechuť k politice za údajnou potřebu být nezávislými".

Podobně jako československé revoluce byla v mnoha ohledech Havelovou hrou, tak i nyní je tvorba prezidentské politiky pojímána divadelně: první dramatické gesto letu do Berlína s otevřenou zdí jako součástí tohoto gesta a pak do Mnichova; symbolické "středně-evropské" vzdání holdu Varšavě a Budapešti; velkolepá lesklá cesta do Spojených států téměř na celý týden s polovinou celé vlády; pak krátká pracovní návštěva Moskvy s ministry obrany a vnitra; a nyní Paříž a Londýn. Mezitím mluví k Čechům, Slováckům a (jak nyní máme říci) Moravanům.

Jakmile se vrátil z Washingtonu, informoval o ní "pražský lid" z balkonu na náměstí Starého města. Bylo to mimořádné vtipné a konverzační povídání - jako když oblíbený strýček vzpomíná na svá dobrodružství v Americe - a končil zvednutím ruky a pozdravem "ahoj" jako lidovým gestem. Za dva dny byl zpátky na stejném balkoně a uvedl zcela jiný druh projevu: brilantně koncipovanou, vtipnou, ale hluboce vážnou a hlubokou úvahu o únorovém puči komunistů z roku 1948 a jeho odkazu. Jako celek, jeho řeči doma i v zahraničí, jsou vynikající. Jeho první velký projev jako prezidenta, Novoroční poselství jsme přetiskli na těchto stránkách ("Umění nemožného", 27. ledna), je jedním z velkých dokumentů jeho historické chvíle a jeho projevy v naší zemi budou ještě zajímavé.

Musím se však přiznat, že jsem se vracel z Prahy méně šťasten než jsem očekával. Je snadné se podělit s Čechy radostí a hrdostí nad jejich novým prezidentem. Ale je něco, co vzbuzuje obavy z toho, jak všichni na něj pohlížejí jako ovce na svého pastýře, téměř mesiášská očekávání a potenciální kult jeho osobnosti v hromadných sdělovacích prostředcích. Je to nová a neskonale lepší osobnost s daleko jasnějším vyjadřováním, ale je to v pořádku, že každý jen opakuje ty samé věci? "Budeme-li mít ještě více lásky a pravdy", řekl mi jeden můj bystrý známý, "pak budu nucen emigrovat". Jeden básník prohlásil, že "vrcholček věcných informací může být nahrazen vrcholčkem lásky". A když jsem svůj poslední večer sledoval v televizi zprávu o Havlově setkání s tenisovou hvězdou Ivanem Lendlem, příliš to připomínalo zprávu o setkání nějakého vůdce komunistické strany s hrdinou socialistického sportu. Což je přesně druh reportáží, které televizní pracovník produkoval za posledních 20 či 40 let.

Lidé, kteří jsou na špičce, s tím stěží mohou něco udělat. Problém ve skutečnosti je, že jich je tak málo. Téměř každý schopný člověk má již nějakou vyšší úřední funkci, ale to nesažá až do dolních stupňů hierarchie. Výsledkem je, že nahoře se změnilo daleko více než dole. V tomto smyslu československá revoluce se stala obětí svého vlastního úspěchu. Navíc existuje zjevné nebezpečí v takovéto převaze vyšších kruhů.

"Nejsilnější jed, kdy vůbec známý, přišel z císařovy vavřínové koruny."

Musím konstatovat, že jsem nebyl svědkem žádné potenciální ztráty kontaktu s realitou, tím méně zneužívání moci. (Ministr zahraničí mě přijal v rozhalence a vařil si svou omeletu při našem rozhovoru). Ale to je ranné období.

Jedinými trvalými zárukami proti lidským slabostem jsou samozřejmě hranice a vyrovnanost omezené vlády a parlamentní demokracie. Klíčovým problémem je, zda tyto věci lze vybudovat dostatečně rychle a silně. Je to záležitost zvláštního významu. Neboť Československo podobně jako jiné postkomunistické státy, čeká velice bolestivý přechod k tržní ekonomice. Pouze silná vláda může zvládnout tento přechod. Jedinou cestou vytvořit silnou vládu v parlamentní demokracii je mít silné stabilní politické strany. Problémem je, že v Československu, podobně jako jinde, ještě nejsou na obzoru. Čím slabší je vláda, která jedná s parlamentem, tím větší jsou nároky na funkci prezidenta. Již se objevují řeči o dalším dvouletém

přechodném období po parlamentních volbách 8. června s novým parlamentem jako svého druhu ústavodárným shromážděním. V tomto případě bude mimořádně silný tlak na Havla zůstat na Hradě až do roku 1992. A kdo říká, že dva roky stačí?

Jak jsem cestoval mezi Británií a východní Evropou v posledním desetiletí, stále mi připadala na mysl jedna divadelní výměna názorů. Je to výměna názorů mezi Brechtovým Galileem a jeho dřívějším žákem znechuceným nad odvoláním svého mistra. "Nešťastná země, která nemá žádné hrdiny", volá žák. Ale Brechtův Galileo praví: "Nešťastná země, která hrdiny potřebuje."

Je nešťastná země, která nemá žádné Havly? Ano, ale nešťastná je země, která lidi typu Havla potřebuje. Neboť nemůžete počítat s tím, že máte veliké a dobré lidi. Většina lidí je potenciálně zkažena mocí. To je jedna z mále obecných zákonitostí dějin. Druhá generace nebude mít s největší pravděpodobností kvality generace první - i bez "negativního výběru", který se realizuje v diktátorských systémech. Podstatnou věcí zůstává vytvořit systém, který bude fungovat i s lidmi typu Hattersleye. Nebo Kohla. Nebo Quayle. Nebo dokonce Krenze.

Je řada věcí, které nás mohou učit intelektuálové z východní Evropy. Ale jak vybudovat trvalý systém kontrolované moci k nim nepatří. To nejlepší bývá nepřítelem dobrého. Vznikající demokracie východní a střední Evropy by byly neuvěřitelně šťastné, kdyby dosáhly něčeho, co se podobá kombinaci silné vlády s reálnou demokracií, což náš systém - se všemi svými chybami - zajišťuje. Když jsem se vrátil do Británie, našel jsem zemi, jak se pomalu připravuje na onen druh všeobecných voleb, o kterých Belloc napsal:

Prokletá moc chráněná privilegii - a jejímiž spojenci jsou ženy, šampaňské a bridž, se zhroutil - a demokracie se opět ujala vlády: jejími spojenci jsou bridž a ženy a šampaňské.

Nejhorší možný systém s výjimkou všech, které již byly vyzkoušeny.

Jestliže jste postřehli určitý elegický tón, který se vloudil do mých řádek, pak je to proto, že je to můj poslední článek jako zahraničního dopisovatele The Spectator. Psal jsem pro The Spectator trvale po více jak deset let od Gdaňsku až po Tiranu a od Manaquy po Moskvu. Nyní doufám, že prohloubím své porozumění současným dějinám Evropy jako člen koleje sv. Antonína v Oxfordu, což není ani slonová kost ani věž, ale tím

lépe. Nemohu však slíbit, že se navrátím k těmto stránkám. Dopisovatelé časopisu The Spectator pouze umírají; jinak se neztrácejí.

Pokud by někdo měl hlubší zájem o problematiku tohoto článku, lze zakoupit mou knížku: "My, lid: Revoluce 89 z vlastních zkušeností z

Varšavy, Budapešti, Berlína a Prahy" (Cranta Books, 4,99 liber). Je k dostání, jak se říká, ve všech dobrých knihkupectvích. A bezpochyby v některých špatných.

*Z časopisu THE SPECTATOR ze 17. března 1990, str. 8-10
přeložil ing. Dr. František Jirsa CSc*

Nezaměňujte jablka s hruškami!

(Poznámka k Mnichovu 1938)

Začneme od konce: Každá interpretace historického faktu je svázána s morálními a politickými cíli, kterým má více či méně bona fide sloužit. A snahu o jeho novou, nezávislou interpretaci nelze oddělit od dosud obvyklého výkladu, na jehož pozadí se současná stanoviska vytvářejí, a bez jehož analýzy si ani neuvědomujeme jeho často podvědomé působení.

Po dobu více než čtyřiceti let byl výklad Mnichova jasný a neméně jasné byly i morálně-politické cíle, jímž napomáhal: glorifikuje Sovětský svaz, který jediný nám pomoci chtěl a zůstává tedy i nadále naší jedinou záštitou, pranýřuje zradu západu a buržoazie, aby tím více vynikla statečnost komunistů, kteří jediní bojovat chtěli. A pro pochopení dnešního "pozadí" není zanedbatelná otázka, zda nějaký jiný dostupný výklad vůbec existoval. (Tím dostupný myslím: doma a veřejně.) Skutečně existoval: byl to oficiální výklad Benešův a jeho pomocí z let 45-48. Ochotu sovětské pomoci výslovně nepopíral a tím ji nepřímou přijímal jako výchozí skutečnost. Stejně akceptoval údajně hanebnou roli pravice, stupňující se za druhé republiky a 15. března až ke zradě a ke kolaboraci s hluboce demoralizujícím vlivem za Protektorátu. A jedinou diferencí proti ortodoxnímu výkladu byla Benešova teorie, že rozhodnutí o přijetí Mnichova bylo s hlediska vyšší politiky správné, neboť uchránilo Sovětský svaz od izolované války s Německem, která by byla měla pro sověty (i celý svět) nedozírné následky. Je zřejmé, že tento vnitřně nesoudržný a proto nepřesvědčivý výklad nemohl proti komunistické interpretaci propagačně vůbec obstát.

A co vlastně vedlo k přijetí komunistické interpretace tak mnohé bývalé disidenty? Bylo to tím, že si otázku Mnichova položili jako otázku po výtce morální: Smutný pohled na občanskou lhostejnost posledního dvacetiletí; myšlenkově logické spojení tří našich porážek (1938-1948-1968) a stupňujícího se "morálního úpadku" do jediné řady, která zde má svůj prvopočátek. A ve snaze vyburcovat občanskou statečnost vykládají z hlediska tohoto morálního imperativu i příklady z nedávné minulosti (a v pozadí snad i s počitem morální rovnosti s komunisty, kteří tehdy evidentně bojovat chtěli a tím svou statečnost na rozdíl od ostatních prokázali). Je to postoj, kde objektivní realita již není jediným a posledním kritériem.

A právě ve všech interpretacích této tragické historie a ve všech odpovědích na otázku: Měli jsme bojovat? se setkáváme se zaměňováním a směřováním kritérií morálních a faktických: Jedním dechem tvrdíme, že okolnosti beznadějně vůbec nebyly, ale současně, že za svobodu je třeba bojovat za všech okolností - třeba i beznadějných. Zde, myslím, je třeba se zastavit a z hlediska logiky myšlení posuzovat obě otázky odděleně: nezaměňovat jablka s hruškami. Pokusit se odpovědět si na otázku, zda kategorický imperativ "bojovat za svobodu za všech, i beznadějných okolností" platí absolutně, nebo zda má nějaké meze. A odděleně posoudit reálné vyhlídky.

V případě války a míru nerozhoduje státník o sobě, ale o druhých: o svých spoluobčanech - nejen o vojácích, ale i o starcích, nemocných, ženách a dětech - a rozhodnutí, které by je všechny přivedlo do nezměrné

bídy a trápení není nikterak snadné. Přivést miliony lidí do mezních situací fyzického strádání, bolesti a hladu sice mnohé pozvedne k nikdy nečekanému hrdinství, ale mnohé jiné přivede k morálnímu rozkladu a úpadku, ze kterého se, zvláště v úpřispadě porážky, už nevzpamatují. Domnívám se, že odpovědný státník, vidí-li válku předem prohranou a situaci beznadějnou, není oprávněn takové rozhodnutí učinit a nesmí zavádět do svých úvah kategorie "statečnosti", "zbabělosti", "cti" a pod. Naopak: je-li rozumně oprávněna jiskra naděje, je takové rozhodnutí jeho povinností a nesmí být sentimentální.

A proto je třeba posoudit tehdejší naše vyhlídky naprosto střízlivě: Hlavním argumentem pro válku bylo tvrzení o slibu Sovětského svazu o vojenské pomoci. To dnes již neobstojí: Sovětský svaz slíbil pomoc v rámci svých smluvních závazků, t.j. v případě pomoci Francie. V posledních dnech krize doplnil svůj slib tím, že by přispěl na pomoc i v případě, že by Společnost národů označila Německo za útočníka, vyzvala členské státy k pomoci napadenému a k sankcím proti útočníku. Splnění takovéto podmínky bylo zcela iluzní, neboť Anglie a Francie, chtějící válce v Evropě zabránit, zcela ovládaly hlasovací mašinerii Společnosti národů (nemluvě o tom, že precedurální postupy Společnosti národů byly takové, že Československo by bylo vojensky obsazeno daleko dříve, než by byla Společnost národů vůbec dospěla k jakémukoli usnesení). Krásné sliby, které Sovětský svaz záměrně tlumočil jen poslanci Gottwaldovi, nikoho k ničemu nezavazovaly-byly to sliby soukromé osobě, které mohly být kdykoli desavouovány. Jakákoli sovětská pomoc byla podmíněna souhlasem neutrálního Rumunska s průchodem sovětských vojsk, nebo aspoň s přeletem jejich letadel a s dopravou válečného materiálu; to však takový souhlas kategoricky odmítlo-Rusko by je bylo muselo vojensky napadnout. Tím je možné udělat za tzv. sovětskou pomocí tečku.

A co tedy ještě zbývalo? Možnost naší samostatné obrany opírá se o stanovisko náčelníka generálního štábu Krejčího (a části naší generality), který vyzval prezidenta k odmítnutí Mnichova a k válce. Jeho stanovisko si získalo velkou důvěru jako stanovisko

oborníka. Beneš sám vysvětluje tento omyl: generál Krejčí neměl vůbec na mysli reálnou šanci na dlouhodobou obranu, ale naději, že se Československo udrží nějakou omezenou dobu (snad déle než 14 dnů? snad tři týdny?), což právě postačí k tomu, aby veřejné mínění na západě, povzbuzené naším odporem, přinutilo své vlády ke vstupu do války. A to byl předpoklad politické povahy, který generál Krejčí nebyl nijak schopen posoudit-a také byl ve skutečnosti zcela iluzorní.

Nemám zde v úmyslu debatovat o číslech vojenských potenciálů: nabízím jen pohled na mapu. Československo bylo nepříteli prakticky úplně obklíčeno-kromě nepatrného úseku hranice s Rumunskem, s nímž nás spojovala jediná železnice. Naše obrana byla postavena na francouzské strategii-neúplná betonová opevnění po vzoru Maginotovy linie proti německé pohyblivé motorizované armádě-a při nekonečně dlouhých a členitých hranicích neměla šanci. Uvnitř pohraničního opevnění žilo 3,5 milionů zfanatizovaných Němců, připravených kdykoli k povstání a partyzánské válce. Ne nepravdivě (i když ovšem záměrně tendenčně) líčil tuto situaci německý vyslanec Eisenlohr Karlu Čapkovi: "Okamžitě vypuknutí války povstane německé civilní obyvatelstvo. Abyste udrželi nezbytný pořádek za fontou, nebudete mít jiné cesty, než střílet, všeset a zapalovat. Až Němci obsadí tyto kraje, uvidí mrtvé civilisty a vypálené domy, vyslechnou svědectví svých krajanů a budou se mstít. A budou horší než vy." Početní přesila Němců i jejich vojenského a průmyslového potenciálu byla zdrcující. Vždyť tři supervelmoci potřebovaly k porážce Německa bezmála šest let!

Zbývá nám osvětlit smýšlení těch, kdo přes to všechno byli pro válku: Byly to především lidové masy (jen české, na Slovensku byla situace jiná); odmítli bych však tvrzení, že "lid byl prozíravější než jeho vedení", což nenapsal nikdo menší než Pavel Tigrid. Lidé byli skutečně pro válku, ale jen v důsledku nedostatku informací; do poslední chvíle věřili v pomoc Rusů. Nikdo jim nepoložil-nemohl položit-otázku, jsou-li i pro válku úplně osamoceni, která nemůže skončit jinak než krvavou porážkou. Proti přijetí Mnichova a pro válku se postavilo, kromě komunistů, jen několik

málo poslanců, v čele s několika mladíky z krajní pravice (Rašín, Klíma), u nichž zvítězil patos mládí nad racionální úvahou. Věděli, že jsou malou menšinou a že proto mohou zastávat své upřímné a současně populární stanovisko, aniž by si museli dělat starosti s následky (neboť jejich stanovisko k válce nepovede). Zcela kuriózní stanovisko zastává L. Mňačko-kapitulaci vytýká i K. Gottwaldovi, neboť masy by byly pryč sly za ním. To měl začít občanskou válku?

Tento článek byl napsán z jediného důvodu: aby byla očistěna pověst tehdejších politiků, dávno mrtvých, ale stále ještě obviňovaných ze zbabělosti a zrady za své odpovědné, střízlivé a jediné možné rozhodnutí-a to jedině proto, že to komunisté právě potřebovali pro zmanipulování veřejného mínění. A neméně proto, že Beneš a jeho demokratičtí přátelé, kteří se na této kapitulaci plně podíleli, se neodvážili za své tehdejší správné rozhodnutí se otevřeně postavit a převzít za ně-i v palbě komunistické propagandy-plnou odpovědnost. Raději vymýšleli ve svém mnichovanském traumatu nepřesvědčivé polopravdy, kterými se chtěli očistit a neexistující "vinu" svalit na jiné.

A na závěr: V ukázněném uposlechnutí vlastní státní autority (z podzimu 1938) nevidím žádný kořen laxnosti a občanské lhostejnosti posledních desetiletí. A právě obecné chování lidí za války (až bude i tato skutečnost očistěna od různých legend (ukázalo, že začátkem úpadku nebyl Mnichov, ale až poválečné lži o Mnichovu-nejen přímé lži komunistů, ale neméně i rozpačité polopravdy demokratů-oběma společně ruku v ruce vytvářené v euforii vítězství v roce 1945

Aleš Bořkovec

Informační zpravodaj "HLAS" Křesťansko-demokratické strany. Za číslo 7 odpovídá Jan Cigánek. Foto archiv. Grafická úprava Petr Hoffmann. Příspěvky a připomínky jsou vítány. Prosíme, zaslejte je na adresu: Sekretariát KDS, Sokolská 39, Praha 2, 120 00, telefon/telefax 235 14 54. Na obálce uveďte "HLAS". MÍČ 46 643. Tisk Antonín Popadič, U hřebčince 1485, REKLAMNÍ A PROPAGAČNÍ SLUŽBA Písek.